

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОРЕВОЛЮЦІЇ 2013–2014 рр. В УКРАЇНІ

© Химиця Н.О., 2014

Висвітлено роль і значення соціальних мереж в організації революційних та протестних рухів в Україні восени 2013 р. – навесні 2014 р. Досліджується специфіка та особливості історичних джерел про події Єврореволюції 2013–2014 рр. в Україні, що представлені в соціальних мережах.

Ключові слова: соціальні мережі, революційні та протестні рухи, Україна, історичні джерела, Єврореволюція.

The article considers the current problem of investigation of the role and importance of social networks in the organization of Ukrainian revolutionary and protest movements from autumn 2013 to spring 2014. The specifics and peculiarities of historical sources about the Eurorevolution events of 2013-2014 in Ukraine, which are presented in social networks, are studied.

The increasing of the social network's role as a source of historical information during events of Eurorevolution in Ukraine in 2013-14 are proved based on the specific facts.

The main advantages of social networking are commented, it is as follows: ability to quickly consolidate the interested users, conduct surveys, share of ideas and organize the actions of users; the ability to unite Ukrainian citizens at many levels (at the level of families, communities, organizations, cities, regions, countries and the world). The social network's key role in the beginning and development of the revolution as the mobilization and organization of forces took place via Facebook, Vkontakte and Twitter are played.

The phenomenon of community “EuroMaidan” is commented. Community “EuroMaidan” in March by means of Facebook is established. This community over 279,000 users is quickly increasing and is taken: the first place by popularity among Ukrainian pages on Facebook, the first place among Ukrainian pages by the growth rate of adherents for one month, the sixth place in the world by number of adherents in Ukraine.

The two groups of the most important historical sources are separate based on analysis of the social network content. There are sources of text, photo and video documentation. The specificity of eyewitness accounts (public activists, political leaders and local residents) of the revolutionary events is substantiated. Testimony from political leaders the information on the epicenter of the revolutionary events that are the most informative for a historian is contained. Interactive communication with eyewitnesses of events due to the modern Internet technologies is defined as a new tool of modern historical investigations.

The part of content on social networks, which publishes the records manager's documentation, is analyzed. Acts, in which construed or confirmed facts and events, which related to the activities of establishments or their structural subdivisions, actions of officers, are selected among the total number of documents.

The importance of photos and video documents using for research of Contemporary history of Ukraine are defined. Among the specific features of video documents about Eurorevolution in Ukraine in 2013-14 are selected their dynamics and complexity.

In summary, it can be concluded that:

1. The events of Eurorevolution in 2013-2014 became the subject of special interest of users of social networking;

2. Information that represented in the social networks as Facebook, Vkontakte and Twitter covers a wide range of problems related to the study of history protest movement in Ukraine during the events of Eurorevolution in 2013-14;

3. The World Wide Web offers various information portals with different capabilities. They satisfy the needs of history researchers of various levels – from amateurs to professional scientists;

4. Information potential of social networks, as Facebook, Vkontakte, Twitter, concerning the scientific study of Eurorevolution in 2013-14, text, photos, and video information, which is the primary historical source for the researcher, are suggested;

5. Since the content of all social networking is personified, the researcher can apply to witnesses and update all details. Thus, in the XXI century the historian who studies of modern events, a new research tool – a social network with its multichannel and feedback communication – is used for their investigations;

6. The effective online-search work of the historian in social networks depends on its information and communication competencies and skills;

7. Internet-content, which includes historical information, can to be removed or temporarily closed to unauthorized users. Therefore, the researcher faced with the task of operational monitoring of information content, copying and archiving of historical sources.

8. Social networks become the universal encyclopedias of social and political events that combine text, photo, audio and video information about events of Eurorevolution in 2013-2014 in Ukraine.

Key words: social networks, revolutionary and protest motions, Ukraine, historical sources, Eurorevolution.

У сучасному світі Інтернет став невід'ємною складовою розвитку держави, бізнесу та приватного життя. Про особливе суспільне значення Інтернету наголосив у своїй промові Папа Римський Франциск. Він назвав Інтернет Божим даром, який полегшує комунікацію і діалог між людьми. У XXI ст. Інтернет став ще й засобом для організації революційних рухів. Це підтвердили революційні події у Єгипті, Тунісі, Ємені та Туреччині, де ініціатори, організатори та активісти Арабської весни, щоб налагодити комунікації, широко використовували Facebook і Twitter [1].

Соціальні мережі останнім часом все глибше інтегруються у всі сфери нашого життя. І якщо в Америці за їх допомогою вже проводять вибори, то в Україні вони поступово стають інструментом громадянського суспільства, за допомогою якого можна швидко і ефективно мобілізувати населення з усіх куточків країни [2].

Події Єврореволюції в Україні показали, як Інтернет може перетворитись на потужний інструмент організації в руках людей, гнів яких досяг точки кипіння, які готові відірватись від моніторів і вийти на вулиці, щоб боротись за свої права. В українському варіанті революція, як і годиться, відбулася у світі офлайн, а Інтернет-простір став лише вторинною платформою, яка дозволила оперативно поширювати важливу інформацію і організувати людей. Досвід України засвідчив, що для сучасних революцій дуже важливою є опора на мережеві спільноти, які поєднані вирішенням національних та соціальних питань, які здійснюють комунікацію в нецензурований спосіб і можуть протистояти владі [3].

Під час подій Єврореволюції 2013–2014 рр. в Україні дуже збільшилась роль соціальних мереж як джерел історичної інформації від очевидців подій. Перевага соціальних мереж пролягає в тому, що вони швидко консоліднують зацікавлених користувачів, проводять опитування, діляться ідеями та організують їхні дії. Важливо, що соціальні мережі об'єднують українських громадян на багатьох рівнях: на рівні родин, товариств, організацій, міст, регіонів, країни та світу.

Мета статті – дослідити специфіку та особливості історичних джерел про події Єврореволюції 2013–2014 рр. в Україні, що представлені в соціальних мережах.

Соціальна мережа – це соціальна структура, утворена спільнотою людей, об'єднаних однаковими інтересами, уподобаннями або тих, що мають інші причини для безпосереднього спілкування між собою. Соціальна мережа в Інтернеті (від англ. social networking service – соціальномережева послуга) – це програмний сервіс, платформа для взаємодії людей у групі чи

групах. Завданням такого сервісу є забезпечення користувачів усіма можливими інструментами для спілкування одне з одним – відео, чати, зображення, музика, блоги, форуми тощо [4]. Під час подій Єврореволюції 2013–2014 рр. в Україні популярність соціальних мереж ще більше зросла. Також, саме соціальні мережі мали ключове значення в початку та розвитку революції. Переважно мобілізація сил відбувалась через Facebook, Вконтакте і Twitter. На Facebook було створено спільноту “ЄвроМайдан”, яка на початку березня 2014 р. нараховувала понад 279 тисяч користувачів. Офіційна сторінка Євромайдану на Facebook завоювала перше місце за популярністю серед українських сторінок на Facebook, перше місце серед українських сторінок за темпами приросту прихильників за один місяць, шосте місце у світі за кількістю прихильників з України (рис. 1).

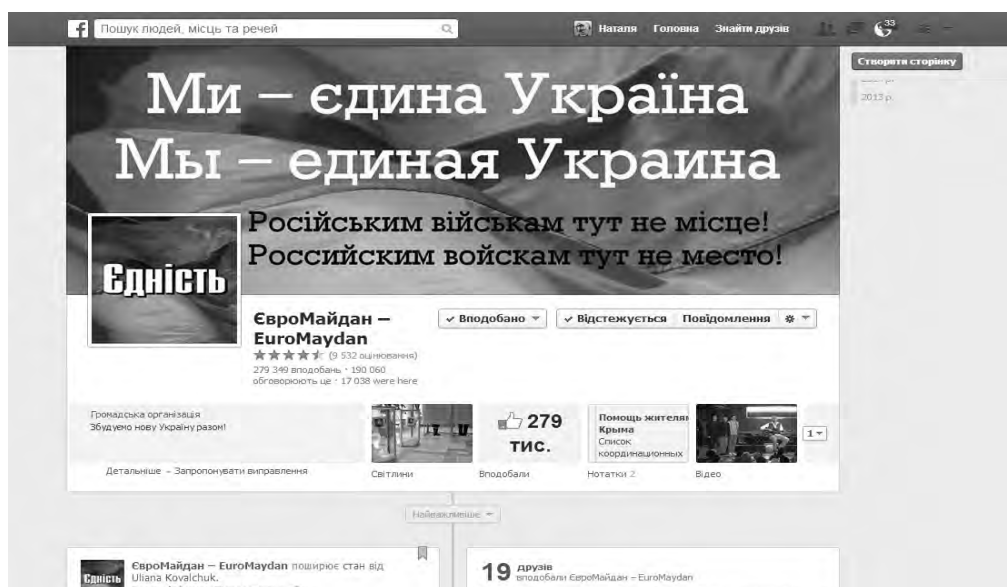

Рис. 1. Офіційна сторінка Євромайдану на Facebook

Досліджуючи феномен популярності офіційної сторінки Євромайдану на Facebook журналіст Роман Гривінський подає такі цікаві дані: “Протягом семи днів зі сторінкою взаємодіяли (тобто “лайкали”, коментували, поширювали контент) понад 141 тисячу користувачів. В Україні існує близько десяти сторінок, які мали цей показник вищим ніж 20 тисяч хоча б один раз й усім їм знадобилося набагато більше часу, щоб “розкрутити” себе. За місяць зі сторінкою “Євро Майдан” взаємодіяли 73,37 % її прихильників. Це — один з найкращих показників у світі! Слід визнати, що популярність ресурсу зумовлена передусім потужним суспільним інтересом до самої теми, яку він висвітлює. Тим не менше, велику роль відіграла й змістовність та оперативність повідомлень, що з’являються (кожні 10 — 15 хвилин) на сторінці спільноти” [5].

У 2014 р. спільнота “ЄвроМайдан” на Facebook перетворилась на справжній консолідатор новин, які збираються з усіх незалежних медіа: як українських, так й іноземних; на сторінці публікують важливу інформацію, оприлюднену авторитетними користувачами Facebook. Через інформаційні пости спільноти “ЄвроМайдан” поширюють інформацію про організаційні деталі мітингів (час, місце), попередження про можливі провокації, правила поведінки на мирних протестах тощо. У такий же спосіб користувачі Facebook закликають іноземні медіа звернути увагу на події в Україні, а російські медіа – висвітлювати їх чесно і неупереджено.

Євромайдан широко представлений у соціальній мережі Вконтакте. У березні 2014 р. створено близько 1956 тематичних спільнот Вконтакте. Найбільша з них – “Українська революція | Євромайдан” має 542 547 тисяч послідовників (рис. 2).

Аналіз контенту соціальних мереж дає підстави виділити кілька груп найважливіших історичних джерел.

1. Текстові джерела (найважливіші історичні джерела, первинні історичні тексти), до яких належать свідчення очевидців подій: громадян-активістів, політичних лідерів, місцевих жителів.

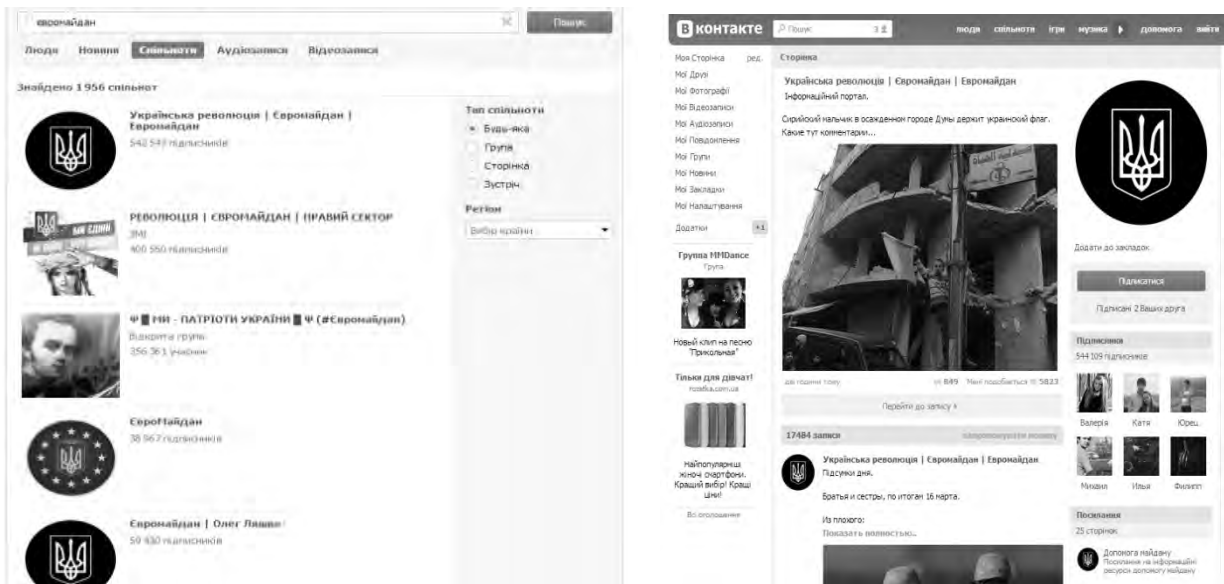

Рис.2. Тематичні спільноти Євромайдану Вконтакте

Оскільки такий контент соціальних мереж персоніфікований, дослідник може звертатися до свідків і уточнювати історичну інформацію. Отже, здійснюючи пошук у соціальних мережах, дослідник має унікальну можливість інтерактивного спілкування з очевидцями подій; завдяки сучасним Інтернет-технологіям історик стає активним учасником тих подій, які сам досліджує.

Особливо інформативними для історика є повідомлення політичних лідерів, які містять інформацію з епіцентру революційних подій. Такі свідчення регулярно викладали у соціальних мережах О. Оробець, А. Гриценко, О. Кужель, М. Катеринчук та ін. (рис. 1, 2)

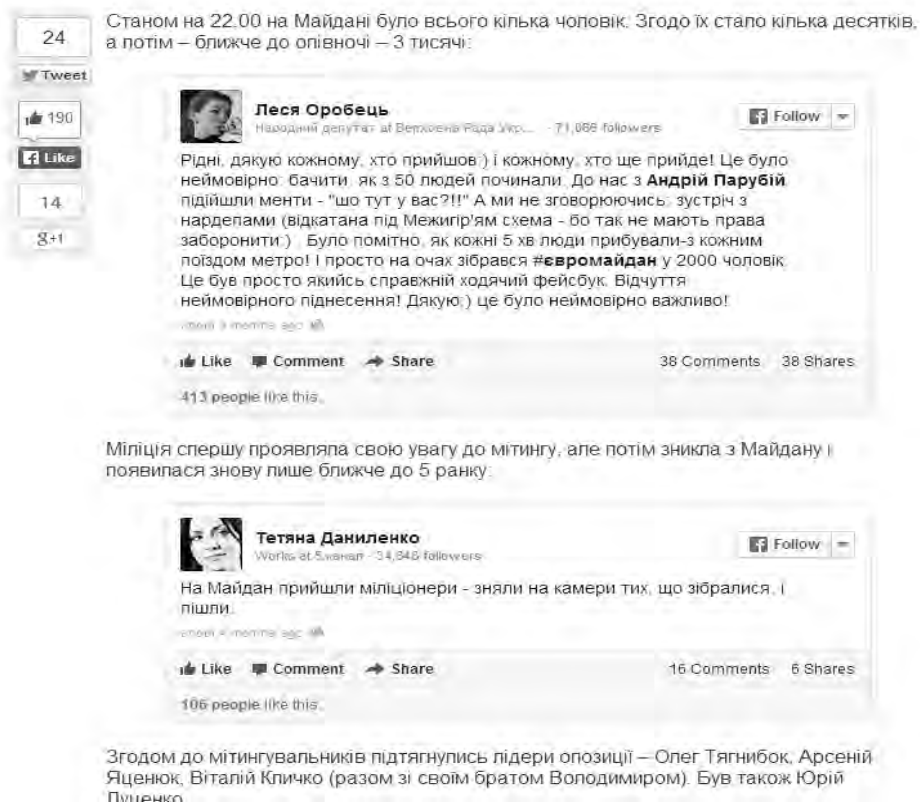

Рис. 3.а. Повідомлення політичних лідерів на Facebook

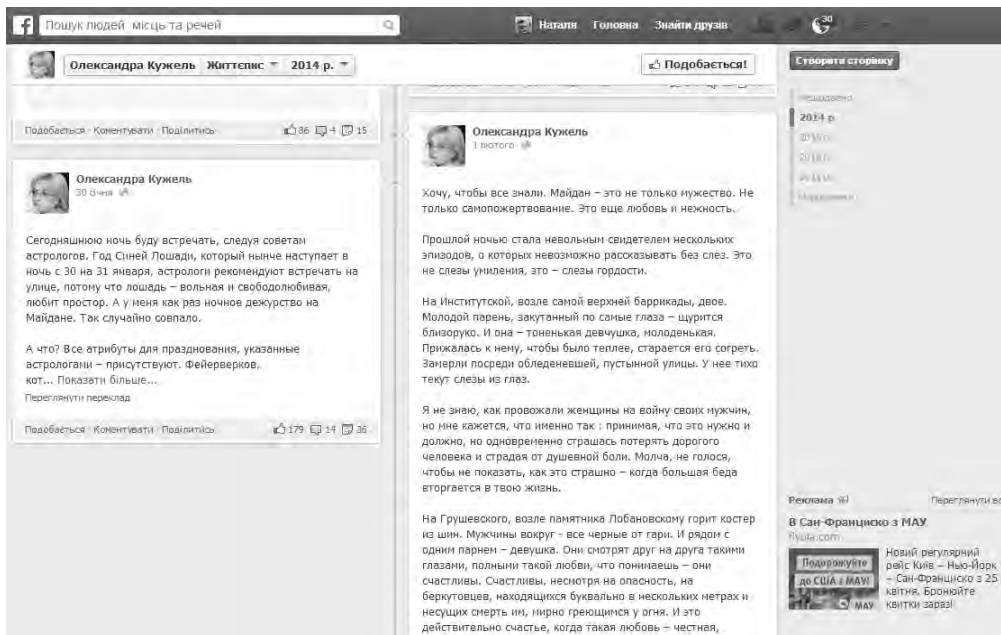

Рис. 3.б. Свідчення політичних лідерів на Facebook

Особисті враження про події викладали відомі та авторитетні блогери. Такі матеріали поширювалися у Facebook і Twitter (рис. 3).

Рис. 4. Публікації блогерів

Свідчення очевидців подій також публікували інтернет-ЗМІ. Така інформація не тільки оперативно поширювалася в Facebook і Twitter, а ще містила коментарі та різні дописи користувачів (рис. 4, 5).

Частина інтернет-ЗМІ висвітлювали хроніку подій, які відбувалися на Євромайдані, доповнювала такі хроніки інформаційними додатками з інших часописів (рис. 6).

У соціальних мережах публікувалася діловодна документація. Серед загальної кількості таких документів, особливе значення для історика мають акти, в яких констатуються або підтверджуються факти, події, пов'язані з діяльністю установ чи їх структурних підрозділів, вчинками посадових осіб (рис. 7).

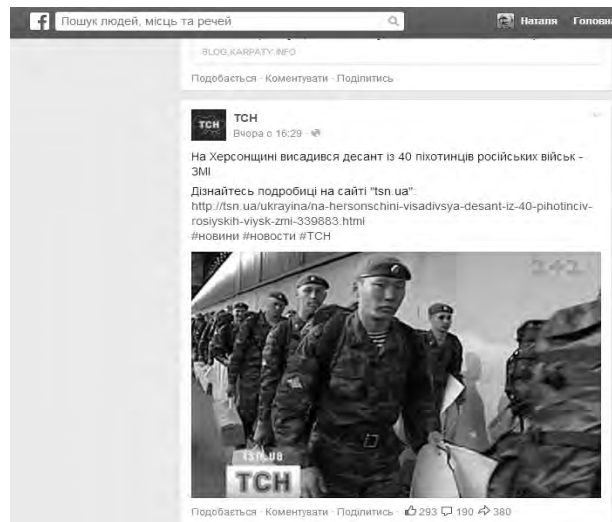

Рис. 5. Публікації інтернет-ЗМІ в Facebook

Рис. 6. Публікації хроніки подій на сторінці інтернет-ЗМІ в Facebook

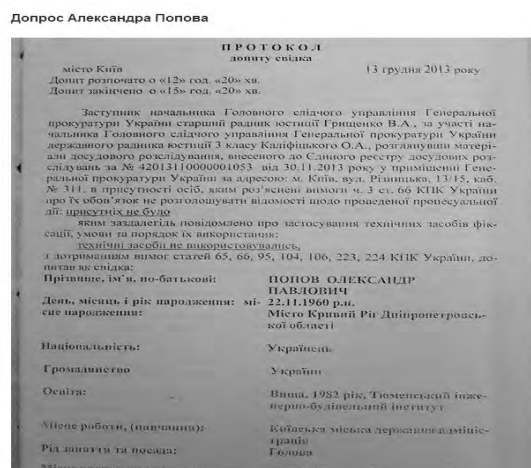
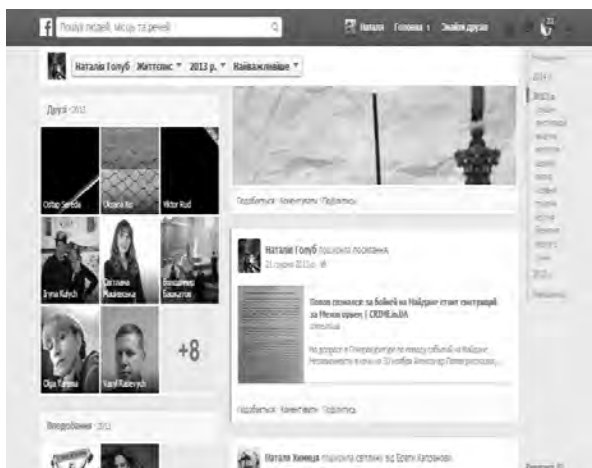

Рис. 7. Публікація копії протоколу допиту свідка на сторінці Facebook

Значну частину контенту соціальних мереж становить періодична преса та новини ЗМІ. Он-лайнмедіа пропонують дослідникам і читачам оперативне оновлення новин. Такий контент також супроводжується численними коментарями, репліками, а також великими інформаційними додатками, що підтверджують актуальність і об’єктивність інформації або, навпаки, спростовують недостовірність фактів (рис. 8).

Рис. 8. Висвітлення новин на Facebook

Деякі медіа здійснювали відеотрансляцію подій наживо протягом 10–12 год без перерви. Так, кореспонденти он-лайн телеканалу “hromadske tv”, що почав виходити в ефір у режимі реального часу з грудня 2013 р., давали прямі включення з різних місць подій. Статистика свідчить, що відеотрансляцію он-лайн телеканалу “hromadske tv” одночасно дивилось в середньому 40–50 тисяч осіб [5]. На відміну від більшості традиційних ЗМІ, он-лайн медіа висвітлювали події неупереджено, вони були позбавлені цензури. Також, цінний для історичних досліджень контент подавали он-лайн телеканали: “Українська Правда”, “Ліга”, Радіо Свобода.

З телеканалів можна було довіряти “5 канал” і “Новини 24”. Проте саме ці медіа мали найбільше проблем з нормальним функціонуванням. Жертвою DDos-атак кілька разів ставав сайт

“Українська Правда”. У таких випадках редакція висвітлювала новини у Facebook і Twitter, що знову свідчить про важливе значення соціальних мереж як фіксаторів та архіваторів суспільно-політичних подій.

Оперативна та достовірна інформація, що може бути використана в історичних дослідженнях, міститься також на сайтах, створених спеціально для висвітлення подій Євромайдану. Насамперед, це сайт Euromaidan.eu, який генерував всі пости з соціальних мереж з хештегом #Євромайдан, містив інтерактивну карту всіх міст, що підтримували Україну. Крім того, сайт Euromaidan.eu також подавав відеотрансляції “hromadske tv”, Радіо Свобода та окремих користувачів Інтернету, що вели власні онлайн трансляції за допомогою додатка для iPhone “Ustream”. Вперше “Ustream” використав студент КПІ, і його канал “КПІ-live” став одним з найпопулярніших.

Текстова трансляція про події також наведена у вигляді хронік (рис. 9):

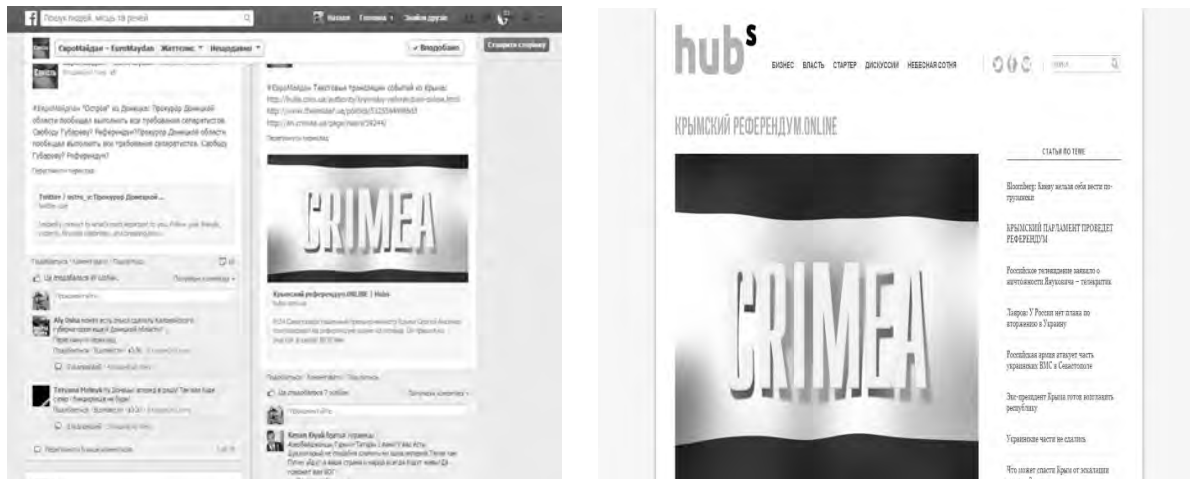

Рис. 9. Текстова трансляція про події на Facebook

2. Фото- і відеодокументи.

Фотодокументи дуже цінні історичні джерела, тому що вони фіксують на електронному носії окремі події чи факти реальності, що дуже важливо, враховуючи плінний характер явищ (рис. 10).

Рис. 10. Публікація фотодокументів на Facebook та Вконтакте

Спільнота “Хроніки революції” [6], яка створена у Facebook ще в грудні 2013 р., за допомогою фотографій відтворювала хроніку подій на Євромайдан (рис. 11).

Надзвичайно важливе значення мають відеодокументи про Єврореволюцію 2013–2014 рр. в Україні. Відеодокументи відображають подію чи факти в русі, даючи уяву про відзнятий об’єкт як у просторі, так і в часі. Для них характерна динамічність. Особливістю таких відеодокументів є їх

комплектність у джерелознавчому, а не технічному розумінні цього слова. Комплектність передбачає текстовий супровід документа, який розшифровує місце, час події, дає миттєву або у динаміці фіксацію зображеного факту, тобто їх найхарактерніші особливості (рис. 12).

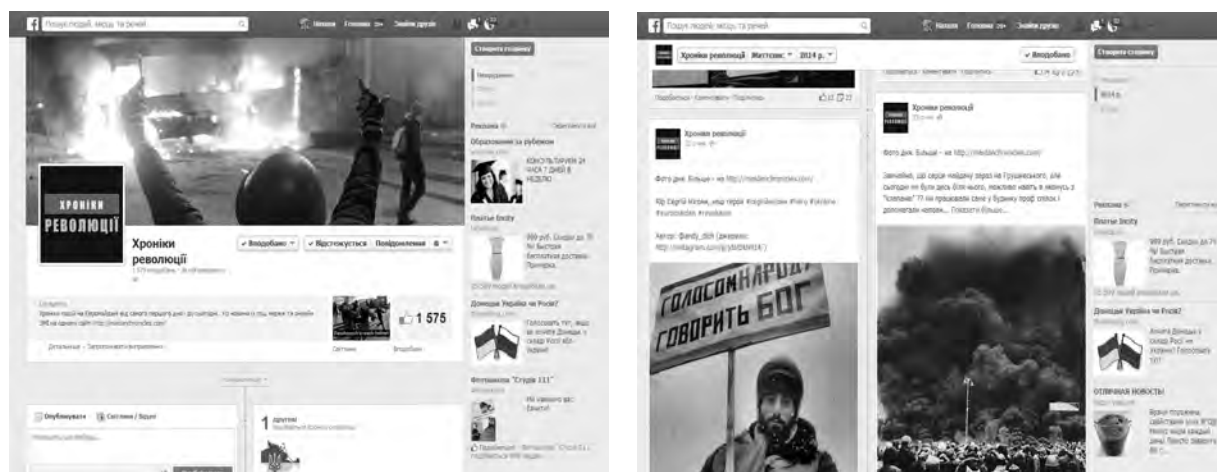

Рис. 11. Фотохроніка подій на сторінці Спільноти “Хроніки революції” у Facebook

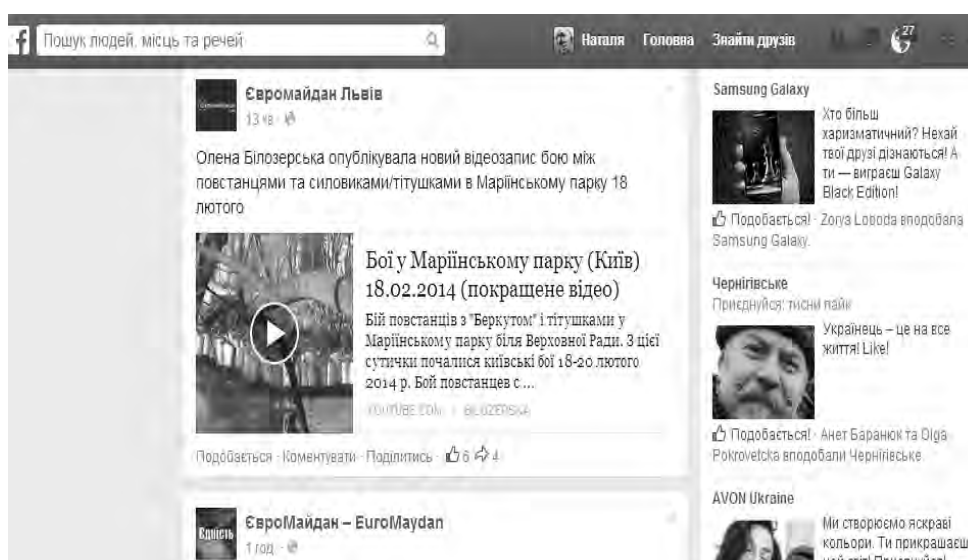

Рис. 12. Публікація відеодокументів про Єврореволюцію у Facebook

Збірки джерел відеотрансляцій містять такі Інтернет ресурси: euro-online.kiev.ua; dozor.tv; ua-selector.in; maidan.bz.ua; helpukraine.org.

Відеотрансляції з різних джерел у реальному часі здійснювали Громадське телебачення (HromadskeTV) – офіційний сайт, YouTube channel; Пряма трансляція Радіо Свобода, 2 камери в прямому ефірі – офіційний сайт, YouTube channel та Спільнобачення (spilno.tv) – офіційний сайт, Live Stream.

Також первинні історичні тексти (хроніки, документи, листи, свідчення очевидців) містить контент інших груп у соціальних мережах. Зокрема, Facebook-спільнота Антигерої-Євромайдану збирала дані на всіх суддів, працівників “Беркуту”, депутатів чи правоохоронців і чиновників, які перешкождали виявленню волі народу, виносили неправомірні вироки, чи по-іншому намагалися перешкождати Євромайдану. Цікавим та інформативним для історичних досліджень є контент Інтернет-спільнот Google+: ЄвроМайдан, Ми – європейці / We are Europeans, #євромайдан та Хроніки подій.

У соціальних мережах контент постійно поповнювався листівками, різним самвидавом, плакатами, карикатурами. За умов інформаційного голоду і запуску дезінформаційних повідомлень, такі документи особливо цінні джерела інформації для об'єктивного вивчення суспільно-політичних настроїв громадян.

Особливе значення для історичних досліджень мають документи, зібрані шляхом краудсорсингу [7]. Цінність таких джерел полягає у тому, що вони висвітлюють соціально-культурні нюанси подій Євроволуції 2013–2014 рр. Серед проектів краудсорсингу потрібно відзначити “Хроніки Майдану”, який зберігає історію протестів, що розпочалися 21 листопада 2013 р. в Україні, такою, якою її бачили українці, без цензури. Сервіс збирає та аналізує згадування з Facebook (88997 згадувань), вКонтакті (270954 згадувань), Twitter (3372427 згадувань), Instagram (44054 згадувань) та YouTube (35334 згадувань). Для збору даних використовуються відкриті API соціальних мереж.

Методом краудсорсингу збиралася інформація про потерпілих. За допомогою партнерських громадських організацій, волонтерів та пересічних українців було складено список потерпілих під час революційних подій в Україні; база інформації доповнювалася та розширювалася у реальному часі.

Отже, підсумовуючи огляд інформаційних ресурсів, зазначимо таке: 1. Події Євроволуції 2013–2014 рр. стали предметом особливого зацікавлення користувачів соціальних мереж; 2. Інформація, репрезентована в соціальних мережах Facebook, Вконтакте і Twitter охоплює широке коло проблем, пов'язаних з дослідженням історії протестного руху в Україні під час подій Євроволуції 2013–2014 рр.; 3. Всесвітня павутина пропонує різноманітні портали, з різним інформаційним потенціалом. Вони, на нашу думку, певною мірою задовольняють потреби дослідників історії різного рівня – від аматорів до вчених професіоналів; 4. Інформаційний потенціал соціальних мереж Facebook, Вконтакте, Twitter щодо наукового вивчення Євроволуції 2013–2014 рр. пропонує текстову, фото- та відеоінформацію, яка є первинним історичним джерелом для дослідника. 5. Оскільки контент всіх соціальних мереж персоналізовано, дослідник може звертатися до свідків і уточнювати інформацію. Отже, у історика ХХІ ст., який вивчає сучасні події, з'являється новий інструмент дослідження – соціальна мережа із її багатоканальними та зворотними комунікаціями. 6. Ефективна пошукова робота історика у соціальних мережах значною мірою залежить від його інформаційно-комунікаційної компетенції, вмінь та навичок. 7. Дослідник, який використовує Інтернет-контент, повинен пам'ятати, що історична інформація з різних причин може бути вилучена або тимчасово закрита для сторонніх користувачів. Тому перед дослідником постає завдання оперативного моніторингу тематичної інформації; копіювання та архівування історичних джерел. 8. Соціальні мережі стали універсальними енциклопедіями, які поєднали текстову, фотоінформацію, звукову інформацію та відеоінформацію про події Євроволуції 2013–2014 рр. в Україні.

1. Чорнокондратенко М. Феномен Євромайдану у медіа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua.ejo-online.eu/1583/медіа-журналістика/феномен-євромайдану-у-медіа_2. Чупрій Л. Роль Інтернету у формуванні історичної пам'яті українського народу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/St_pr14_15/17.pdf 3. Дацюк С. Альтернативи революції або філософія протесту 2013-2014 років в Україні, частина 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/52eb6679b2995/> 4. Висоцький В. Соціальні мережі: тенденції та перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kytm.edu.ua/images/ssc_tom5.pdf 5. Роман Гривінський. Мережа – як “координаційний центр”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/media/merezhayak-koordinaciyui-centr>. 6. Хроніки революції Facebook. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://maidanchronicles.com/_7. Тарасенко О. Використання інформаційних технологій у викладанні спеціальних історичних дисциплін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/istorija/articles/Informational_technologits_using_in_Special_Historical_Discip_lines_teaching_15372.pdf.